

MINISTRY OF HEALTH OF UKRAINE
DANYLO HALYTSKY LVIV NATIONAL MEDICAL UNIVERSITY
DEPARTMENT OF UKRAINIAN STUDIES
DEPARTMENT OF HUMANITARIAN EDUCATION
WORLD FEDERATION OF UKRAINIAN MEDICAL ASSOCIATIONS
Ukrainian Medical Association
SHEVCHENKO SCIENTIFIC SOCIETY
Medical commission of NTSh

LINGUISTIC ECOLOGY: THE LANGUAGE OF MEDICINE

Materials of the All-Ukrainian scientific-practical
conference with international participation

Lviv, 2023

Л 59 **Лінгвоекнологія: мова медицини:** збірник наукових праць за матеріалами всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю 22 - 23 лютого 2023 року / наукова редакторка Тетяна Єщенко. Львів: Друкарня Львів-ського національного медичного університету імені Данила Галицького, 2023. 428 с.

ISBN 978-617-7196-30-2

Наукова рада:

д-р фарм. наук, професор Борис Зіменковський;
д-р мед. наук, професорка Валентина Чоп'як;
д-р мед. наук, професор Андрій Базилевич;
д-р біолог. наук, професор Анатолій Магльований;
д-р мед. наук, професорка Валентина Мойсеєнко;
д-р мед. наук, професор Андрій Наконечний;
д-р філол. наук, професор Микола Степаненко;
д-р мед. наук, професор Олександра Томашевська;
д-р філол. наук, професорка Ірина Колесникова;
д-р філос. наук, професор Павло Содомора;

д-р мед. наук, професор Олександр Кіцера;
д-р мед. наук, професор Євген Дзісь;
д-р філол. наук, професорка Ірина Кочан;
д-р мед. наук, професор Андрій Кордіяк;
д-р філос. наук, професорка Надія Гапон;
д-р істор. наук, професор Ігор Коляда;
д-р філол. наук, професорка Марія Личук;
д-р філос. наук, професор Ігор Держко;
д-р філол. наук, професор Марія Дружинець;
д-р філол. наук, професорка Ольга Новикова

Редакційна рада:

докт. філол. наук, доцентка Тетяна Єщенко (наукова редакторка);
канд. філол. наук, доцентка Надія Черкес; канд. істор. наук, доцентка Наталія Божко;
канд. наук із держ. упр., доцентка Галина Терешкевич (с. Діюгена);
канд. істор. наук, доцентка Наталія Гірна; канд. істор. наук, доцентка Віра Мельник;
канд. філол. наук Ірина Матушак; канд. філол. наук, доцентка Світлана Ягело;
канд. філол. наук, доцентка Марта Дрогомирецька;
канд. пед. наук, доцентка Галина Стечак

У збірнику наукових праць уміщено матеріали учасників усеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Лінгвоекнологія: мова медицини». Подано розвідки, в яких порушено проблеми збереження національної унікальності мови медицини, її зв'язок із етнічною аксіосферою; забезпечення її чистоти, відповідності національному способу мислення українців. Охарактеризовано процес деросіянізації мови клінік, медичної практики в Україні як важливого етапу національного державотворення; десемантизацію базових ідеологем радянської сферії в сучасному медичному дискурсі; окреслено роль Наукового товариства ім. Шевченка та Українського лікарського товариства у становленні мови медицини на рідномовній основі; вказано на культуру терміновживання й відродження національної мовної традиції в медицині; на функціонування медичної термінології у науковому, публіцистичному і художньому стилях.

Розглянуто росіянізацію сфери медицини як інструмент експансії і неототалітаризму у часі московсько-української війни (2014-2022 рр.). Висвітлено питання терапії мови і мовлення дітей і дорослих як новітню галузь мовленнєвої реабілітації.

Для науковців у галузі українознавства, філологів, культурологів, істориків, лікарів.

Автори несуть повну відповідальність за грамотність поданих текстів, точність наведених фактів, цитат, покликань, статистичних даних, власних імен, оформлення бібліографії.

Редакційна рада має право на скорочення матеріалів.

*Рекомендувала до друку вчена рада факультету іноземних студентів
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
(протокол № 1-2023 від 21.02.2023 року)*

© Львівський національний медичний
університет імені Данила Галицького, 2023
© Автори матеріалів, 2023

До більшості вправ (де це можливо та доречно) наприкінці навчального посібника подано ключі (розв'язки), що допоможуть вивчати мову із нашим виданням самостійно.

Висновки. Отже, у межах теми «Невідкладна допомога, лікарня, аптека», як і у навчальному посібнику «Говорімо українською!» загалом, навчальні матеріали розроблено так, щоб активізувати всі види мовленнєвої діяльності користувача цього видання. Це допоможе мовцеві, який вивчає українську, вдосконалити свою вимову, навички читання, письма та знання граматики. Навчальний посібник може бути корисним не лише для усіх охочих перейти на українську мову у спілкуванні, але й, зокрема, для професійних медиків.

Література

1. Гриценко П. «Хто себе шанує, має зробити все, щоб його мовне довілля не пропало». *Українське радіо: веб-сайт*. URL: <http://www.nrcu.gov.ua> (дата звернення: 08.02.2023).

2. Данчишин Н. Р. До проблеми вивчення української мови в дорослому російськомовному середовищі під час повномасштабної російсько-української війни. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 25. Т. 1. С. 19–23. URL: <http://zfs-journal.uzhnu.uz.ua.pdf> (дата звернення: 02.02.2023).

3. Колесник Ф. *Говори українською, бо живеш на своїй землі!* Львів: Простір-М, 2002. 236 с.

4. Котубей О. 83% українців хочуть, щоб українська була єдиною державною мовою – нове опитування «Рейтингу». *Суспільне. Новини: веб-сайт*. URL: <https://suspilne.media/221669-83-ukrainciv-hocut-sob-ukrainska-bula-edinou-derzavnou-movou-nove-opituvanna-rejtingu/> (дата звернення: 25.11.2022).

УДК 811.161.2:004.775:61]-057.875-054.6

МЕДИЧНИЙ ВІДЕОКОНТЕНТ НА УКРАЇНСЬКИХ РЕСУРСАХ: «ВЕЛИКА МАЛЕНЬКА» ПРОБЛЕМА ДЛЯ ІНОЗЕМНОГО СТУДЕНТА, ЯКИЙ ВИВЧАЄ УКРАЇНСЬКУ МОВУ

Людмила Даниленко,

кандидатка філологічних наук, старша викладачка кафедри
мовної підготовки Запорізького державного
медичного університету (м. Запоріжжя, Україна)

У дослідженні розглянуто питання розвитку комунікати-

вних навичок іноземних студентів медичного університету шляхом використання на заняттях з української мови професійних відеоматеріалів спеціальної тематики. При аналізі деяких телепрограм, а саме їхнього мовного наповнення, виявлено проблему двомовності – поєднання української та російської мов. Вказано, що таке явище завдає незручностей при виборі відеоконтенту задля освітніх потреб і стає перешкодою іноземцям у здобутті спеціальності.

Ключові слова: українська мова як іноземна, іноземні студенти, медична тематика, відеопродукція, «мовні гойдалки».

The study examines the issue of developing the communication skills of foreign students of a medical university through the use of professional video materials on special topics in Ukrainian language classes. When analyzing some TV programs, namely their language content, the problem of bilingualism - a combination of Ukrainian and Russian languages – is revealed. The author points out that this phenomenon causes inconvenience when choosing video content for educational purposes and becomes an obstacle for foreigners in obtaining a specialty.

Keywords: Ukrainian as a foreign language, foreign students, medical topics, video production, «language swings».

Постановка проблеми. Проблема функціонування української мови в медичній освіті вирішується загальними зусиллями відповідних законодавств, керівництва навчальних закладів, викладачами і студентами. Уже створено багато навчального матеріалу, вироблено вимоги до проведення занять, виступів на різних симпозіумах тощо. Водночас ще існують питання, які потребують уваги. Розглянемо деякі з них, орієнтуючись на специфіку викладання української мови як іноземної в медичному університеті.

Одна зі складових вивчення української мови іноземними студентами медичних спеціальностей – комунікативна, адже саме процес спілкування надає можливість інтегруватися в суспільстві, в якому живеш, володіти достатнім словниковим запасом, розвивати мислення відповідно до життєвих обставин. Уміння комунікувати важливе в діяльності лікаря, оскільки йому потрібно уважно вислухати і зрозуміти пацієнта, правильно дати рекомендації і навіть підтримати.

В умовах дистанційної освіти формування комунікативних навичок в іноземних студентів потребує особливого підходу. Дієвим методом у такому процесі є використання відеоматеріа-

лу спеціальної тематики. Викладачі української мови посилаються на якісний контент, виготовлений професіоналами, насамперед медійниками. Такий відеоматеріал, як правило, цікавий і переконливий, «сприяє розвитку мотивованості мовленнєвої діяльності та самомотивації студентів» [2, с. 85]. Відеоконтент забезпечує передавання інформації «зоровими, звуковими або звуко-зоровими образами», які «гранично реалістично моделюють об'єкт, явище і процес» [4]. Безперечно, використання його в навчанні ефективне.

Відеопродукція по кілька років зберігається на різних сервісах відеоданих чи на спеціальних сайтах і доступна для вільного використання в роботі викладача. Обговоримо питання залучення відеоконтенту медичної тематики в процесі вивчення української мови на прикладі ресурсу YouTube.

Увагу до медицини привертають фільми, токшоу, розважальні програми, репортажі в новинах, інтерв'ю, реклама. Наповнення такої продукції – суттєве підґрунтя для навчання студентів, адже в ній представлено розробки сучасної діагностики й лікування, пропозиції з оснащення лікарень, надання медичних послуг, ведення здорового способу життя тощо. Змістом відеоматеріалів стають життєві ситуації реальних людей (лікарів і пацієнтів), а це дає можливість почути живе мовлення з використанням спеціальної лексики, пізнати характер і звички українців, осмислити ситуації, які можуть виникати при спілкуванні в медичних закладах. Особливістю такого телевізійного контенту є візуалізація (виокремлення потрібних деталей, відтворення обстановки), що дає більше інформації, тримає увагу, спрацьовує на запам'ятовування, викликає емоції, розвиває уяву. Структурування матеріалу в професійній відеопродукції переважно зрозуміле й чітке: постановка цілей і завдань, створення дискусії, інформативної чи повчальної історії, ведення в цю історію персонажів, обговорення гострих моментів, надання порад і рекомендацій. Професійна продукція такого типу – це добра підмога викладачеві мови і може використовуватися у вивченні тієї чи іншої теми на занятті, у самостійній роботі студентів та в перевірці сприйняття почутого (аудіюванні).

Досвід роботи у викладанні української мови іноземним студентам виявляє й перепони у використанні медіаресурсу. Ідеться про змішування української і російської мови в одному контексті, що відбувається в діалогах учасників програми: ведучого і лікаря, лікаря і пацієнта; у поєднанні вербального мовлення і текстового супроводу. Такі «мовні гойдалки» для інозем-

ців, що здобувають освіту в Україні, незручні. Через це студентам важко сприймати й засвоювати спеціальний матеріал, вони невпевнено входять у мовне середовище.

Наведемо приклади, які ілюструють поставлену проблему.

Переглядаємо програму «Сніданок з 1+1» на популярному телеканалі «1+1» від 6 березня 2015 року. Тема передачі «Як зберегти здоров'я зубів». Ведучий Руслан Сенічкін гарно говорить українською, анонсує актуальну проблему для обговорення, представляє гостя – лікаря-стоматолога. Обидва «розігріваються», жартують українською. Далі глядачеві пропонується сюжет з теми – він насичений, яскравий, озвучений українською. Слово надається гостю, той веде свою розповідь уже російською. Телеведучий підлаштовується і теж переходить на російську [7].

У програмі «Новий день» на телеканалі «Суспільне Миколаїв» від 15 березня 2017 року ведуча пропонує поговорити із запрошеною лікаркою на тему «Найпоширеніші захворювання органів дихання». Програма починається так: «Тож до студії «Нового дня» завітала лікар загальної практики та сімейної медицини (...). Добре утро!...» [3]. Далі розмова і ведучої, і гості ведеться лише російською. Подібне можна спостерігати також у програмах інших телеканалів.

Тривалий час в українському суспільстві перехід на мову співрозмовника вважався нормою високої культури. Переважно в таких ситуаціях виявлялося домінування російської. «Але якщо такими догідливими ми будемо в Україні, то рідна мова знов стоятиме сиротою осторонь, чекаючи черги на своє слово», – застерігає письменник В. Шкляр [5, с. 281]. Визнання меншовартості мови стало великою проблемою українців у національній самоідентифікації та у виборюванні незалежності.

На щастя, на телебаченні існує і винятково українськомовний продукт. Пропонуємо для прикладу обговорення теми «Як відбілити зуби без шкоди здоров'ю» у вже згаданій програмі «Сніданок 1+1» від 18 вересня 2018 року. Цього разу ведуча Людмила Барбір і лікар-стоматолог, доктор медичних наук Ярослав Заблоцький, увесь час говорять українською. До того ж запрошений гість демонструє зразок володіння мовою. Він використовує багату професійну лексику та експресивні вислови: приказки («Вродися-вдайся»), порівняння («зуб, як зелене дерево»), метафори («емаль призначена Богом, щоб захищати зуб»), іронію («Стоматологи насправді дуже люблять, щоб люди чистили зуби содою, лимонами, тому що вони потім будуть до них приходити і платитимуть гроші за лікування») [6]. Зміст переда-

чі цікавий, нескладний для сприйняття, учасники демонструють малюнки, короткі тексти та відповідні предмети (зубну щітку й зубну пасту, лимон, соду, стоматологічну розколірку). Лікар зрозуміло подає анатомічну і фізіологічну характеристики зубів, інформує про спеціалізацію стоматологічного лікування й догляд за ротовою порожниною. Такий виклад доступний і пізнавальний для іноземних студентів. Професійні навички лікаря Заблоцького, його оптимізм, володіння мовою мають ще й виховний вплив для майбутніх лікарів.

Дослідження мовленнєвого наповнення телепродукції медичної тематики показує, що використання в ній української мови суттєво збільшилася від початку дії Закону про мову, з 16 липня 2021 року. Однак проблема не вирішена остаточно і зміни не передбачаються. «Новації закону про мову, які почали діяти влітку, не стосуються мови ведення програм. Тож телеканали, як і раніше, мають керуватись у цьому питанні законом «Про телебачення і радіомовлення». Згідно з цим законом, створені або профінансовані каналом програми можуть виходити українською або іншими мовами», – роз'яснює журналістка Н. Данькова [1]. Закон про мову дозволяє телеканалам випускати продукцію, дотримуючись квот 75% для продукту українською мовою на загальнонаціональних та регіональних каналах та 60% – на місцевих. Тож присутність російської мови в телефірі начебто виправдана, але все таки вона залишається перешкодою для засвоєння інформації споживачами, зокрема іноземцями, які здобувають спеціальні знання українською мовою.

Для аналізу ситуації з мовним контентом у телепрограмах про медицину обрано матеріали, що відповідають критеріям застосування їх в освітньому процесі, а саме: цікавому змісту, узгодженню навчальних завдань з рівнем знань і вмінь студентів, якості звуку й зображення, тривалості часу (до 5–7 хвилин). Подаємо деякі результати дослідження.

Мовна ситуація у відеоматеріалах медичної тематики, розміщених на сервісі YouTube 2020-2022 року

Тема	Кількість переглянутих зразків	Мова		
		українська	українська і російська	російська
Лікування захворювань органів травлення	12	7	4	1

Лікування захворювань органів серцево-судинної системи	12	12	0	0
Догляд за ротовою порожниною	12	8	1	3

Як бачимо, українськомовний контент медичної тематики на українських телеканалах переважає, проте ситуація з двомовністю все ще завдає незручностей у його використанні як навчального матеріалу. Здається, проблема двомовного контенту незначна, якщо її умовно виміряти обсягом освітнього процесу іноземних студентів. Однак вона порушує баланс успішного вивчення мови.

Помітною стає й інша проблема – частина українських лікарів не розмовляє українською, ймовірно, не тільки в телевізійній студії, а і в лікарні зі своїми пацієнтами та колегами. Функціонування української мови в освіті й науці останнім часом набуває все більшої якості, тоді як у медицині мовне питання ще потребує уваги. Це важливо, особливо коли випробування війною вкотре утверджує в українців національні цінності, державницькі інтереси і єдність, а державна мова – то і сила, і захист.

Література

1. Данькова Н. Що можна й чого не можна робити телеканалам російською мовою. Детектор медіа. 1 жовтня 2021. URL: <https://detector.media/rinok/article> (дата звернення 22.01.2021).

2. Захарова В. Використання відеоматеріалів як засобу формування іншомовної компетентності майбутніх фахівців із стоматології. *Медична освіта*. 2019. № 4. С. 84–88. URL: <https://ojs.tdmu.edu.ua> (дата звернення 25.02.2021).

3. Найпоширеніші захворювання органів дихання. Новий день. Суспільне Миколаїв. 15 березня 2017. URL: <https://www.youtube.com> (дата звернення 25.02.2022).

4. Пшеняннікова Н. Використання відеофільмів на уроках англійської мови. *Науковий вісник Донбасу*. 2012. № 1 URL: <http://nbuv.gov.ua> (дата звернення 26.01.2022).

5. Шкляр В. Треба спитати у Бога: новели, есеї, спогади.

Харків: Книж-вий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 320 с.

6. Як відбілити зуби без шкоди здоров'ю. Сніданок з 1+1. 18 липня 2018. URL: <https://www.youtube.com> (дата звернення 25.01.2022).

7. Як зберегти здоров'я зубів. Сніданок з 1+1. 06 березня 2015. URL: <https://www.youtube.com>. (дата звернення 29.01.2022).

УДК 811.161.2:004.775:61]-057.875-054.6

УПРОВАДЖЕННЯ КОМУНІКАТИВНОГО ПІДХОДУ ДО ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ У МЕДИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марта Дрогомирецька,

кандидатка філологічних наук, доцентка; заступник декана факультету іноземних студентів, доцентка кафедри українознавства Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького (м. Львів, Україна)

Imadeddine Kamar,

dentist, Dr Bublitz Dental Clinic (Hamburg, Germany)

Стаття присвячена огляду діяльнісного підходу або методу комунікативного викладання української мови як іноземної у медичних закладах освіти. Стисло подана історія виникнення та теоретичні засади вищезазначених методу, його дієвість.

Ключові слова: *комунікативний метод, методологія, викладання іноземної мови, підходи, педагогіка, навчальний процес.*

The article is devoted to an overview of the activity approach or method of communicative teaching of the Ukrainian language as a foreign language in medical educational institutions. The history of the emergence and theoretical foundations of the above-mentioned method, its effectiveness, are briefly presented.

Keywords: *communicative method, methodology, foreign language teaching, approaches, pedagogy, educational process.*

Вступ. Головна мета нашого дослідження полягає в тому, щоб оцінити роль та значення комунікативного підходу або методу комунікативного викладання мови та процедурного підходу у викладанні іноземних мов в навчальному процесі. Необхідно зазначити, що процес викладання і навчання іноземних